DARMOWY EBOOK

AKADEMIA FARMERA

Poradnik Ekonomicznego Myślenia

2026

czyli jak zarabiać – nie tylko w grze

farmersi.pl

8 porad · przykłady z życia · przykłady z gry Farmersi 2.0 · Tomek (szeryf)

Na początek

Dlaczego jednym się udaje, a innym nie? Rzadko decyduje o tym kapitał na starcie. Częściej **ekonomiczne myślenie**: dostrzeganie okazji tam, gdzie inni widzą tylko ceny, i liczenie, zanim wyda się pieniądze.

Tego da się nauczyć. Pierwszy „Poradnik ekonomicznego myślenia" napisałem w 2010 roku dla graczy pierwszych Farmersów. Zasady się nie zestarzały, przykłady tak. W tym wydaniu każda z ośmiu porad ma zasadę, przykład z życia z ostatnich lat i przykład z **Farmersów 2.0** – darmowej polskiej symulacji ekonomicznej w przeglądarce. Dziki Zachód to tylko dekoracja; pod spodem jest prawdziwy rynek i rywale, którzy myślą tak jak ty.

Nie chodzi o zapamiętanie ośmiu reguł. Chodzi o wyrobienie nawyku zadawania właściwych pytań: co się stanie, jeśli podejmę tę decyzję, jak zareaguje rynek i co z tego wyniknie za rok?

— Tomek (szeryf), autor Farmersów

PORADA #1

Ucz się

> **Zasada.** Wiedza i umiejętności to inwestycja o najwyższej stopie zwrotu. W pracy fizycznej najlepszy pracownik bywa kilka razy wydajniejszy od przeciętnego, w pracy umysłowej – kilkadziesiąt razy.

W życiu. ChatGPT udostępniono publicznie pod koniec listopada 2022 roku, a kilka lat później narzędzia AI są codziennością w biurach, szkołach i firmach. Zyskali ci, którzy wcześnie zaczęli eksperymentować z nowymi narzędziami i nauczyli się wykorzystywać je w praktyce.

W Farmersach. Możesz kupić **kurs agronomii** (więcej plonów z działki) albo **kurs weterynarii** (więcej cieląt). Kursy **nie liczą się do majątku** – pług czy irygacja tak. A mimo to kurs pracuje na farmę w każdym kolejnym roku i zwykle szybko się zwraca. Jak wiedza w życiu: nie wpiszesz jej do bilansu, ale to ona robi różnicę. Kurs weterynarii daje najwięcej przy sporym stadzie – umiejętność też musi mieć do czego się przyłożyć.

> *Kiedyś przewagę dawało to, co się wiedziało. Dziś, w dobie AI, informacje są na wyciągnięcie ręki – przewagę daje to, co się z nimi umie zrobić: myślenie, ocena, decyzja.*

PORADA #2

Koncentruj się na celu

> **Zasada.** Ustal cel i dobierz do niego strategię. Świetny ruch przy jednym celu przy innym bywa stratą czasu i pieniędzy.

W życiu. Odkładasz na wkład własny? Liczy się stopa oszczędzania i bezpieczeństwo pieniędzy, a nie najmodniejsza inwestycja z internetu.

W Farmersach. Najpopularniejszym celem gry jest **maksymalizacja majątku**: liczy się wartość ziemi i zwierząt po cenach rynkowych, gotówka oraz majątek trwały (nieruchomości, pług, irygacja). Ale równie dobrze celem gry może być np. jak największe stado po ostatniej turze. Wtedy liczy się tylko ten jeden parametr.

Klasyczny błąd: gracz w rozgrywce na największe stado kupuje pod koniec gry drogie nieruchomości, „bo są dochodowe". Dochód rośnie, a wynik w tabeli – ani trochę.

PORADA #3

Przewiduj trendy

> **Zasada.** Trendy cenowe zwykle biorą się z nierównowagi między podażą a popytem. Trend trwa, dopóki trwa nierównowaga, a odwraca się, gdy nierównowaga zmienia się w przeciwną. Jeśli rozumiesz jej przyczynę, możesz lepiej przewidzieć zmiany na rynku w kolejnych latach. A najlepiej – samemu tworzyć te przyczyny dla własnej korzyści.

W życiu: kakao 2023–2025. Susza, choroby drzew i słabe zbiory w Wybrzeżu Kości Słoniowej i Ghanie (razem ok. 60% światowej produkcji) zachwiały podażą. W grudniu 2024 r. tona kakao w Nowym Jorku kosztowała rekordowe 12 931 dolarów – wobec ok. 4,2 tys. na początku roku; realny niedobór podsycali spekulanci grający na trend. Potem wysoka cena zrobiła swoje: rolnicy zwiększyli produkcję, przetwórcy kupowali mniej, a warunki pogodowe się poprawiły. Do września 2025 r. cena spadła o ponad 40%, a jesienią 2026 r. była niższa niż połowa rekordu. Kto kupował na szczycie, „bo trend jest wzrostowy", nie sprawdził, czy przyczyny trendu wciąż działają.

Podobny mechanizm widzieliśmy podczas pandemii COVID-19, gdy gwałtowny wzrost zapotrzebowania na maseczki i rękawiczki jednorazowe wywindował ich ceny, a producenci nie byli w stanie szybko zwiększyć podaży. Dziś podobna sytuacja dotyczy pamięci RAM – rozwój centrów danych AI pochłania ogromne ilości układów pamięci, a ograniczone moce produkcyjne i długi czas budowy nowych fabryk sprawiają, że podaż nie nadąża za popytem.

W Farmersach. Ceny ziemi, zwierząt i plonów ustalają sami gracze, więc trendy pojawiają się niemal w każdej partii. Jeśli na rynku brakuje krów, a popyt na mleko pozostaje wysoki, jego cena może rosnąć przez kolejne lata. Wtedy być może warto inwestować w hodowlę, nawet

jeśli na początku przynosi straty – gdy stado rośnie, jednostkowe koszty produkcji spadają, a przychody rosną.

Sprawdzaj więc wykresy cen z poprzednich lat: wskażą, które aktywa będą zwiększać zyskowność, a które ją tracić. Najlepsi gracze sami tworzą nierównowagę. Dominujący hodowca może np. skupować krowy na ubój – mniej krów to mniejsza podaż mleka i mniejsza presja na spadek jego ceny.

PORADA #4

Współpracuj na zasadzie win-win

Zasada. Relacje między ludźmi i firmami mogą być grą o sumie:

- **ujemnej** – obie strony tracą, np. wojna cenowa, w której nikt już nie zarabia;
- **zerowej** – co jeden zyska, drugi straci, np. partia pokera;
- **dodatniej** – obie strony zyskują, bo razem tworzą więcej niż osobno.

Szukaj tej trzeciej wszędzie, gdzie się da.

W życiu. Ford i Volkswagen to konkurenci. A jednak Ford zbudował elektrycznego Explorera na europejski rynek na platformie Volkswagena (MEB); produkcja ruszyła w Kolonii w czerwcu 2024 r. Ford mógł szybciej wprowadzić nowy model bez budowania platformy od zera, a Volkswagen zwiększył skalę wykorzystania własnej technologii. W salonach nadal konkurują, ale w tym obszarze współpracują.

W Farmersach. Cenę na rynkach ustalacie wspólnie – wygrywa poziom ceny z największym obrotem. Jeśli rolnicy ścigają się, kto sprzeda taniej, tracą wszyscy. Jawna współpraca w saloonie gry jest dozwolona – możesz zaproponować innym, by nie wyprzedawali plonów po najniższej cenie. Zakazane jest tylko niejawne zmawianie się.

PORADA #5

Szukaj synergii

Zasada. Synergia to „1 + 1 > 2”: dwie rzeczy razem dają więcej niż osobno. Sprzedaż krzyżowa (*cross-selling*) to jej najprostsza forma – przy okazji jednego produktu sprzedajesz drugi. Dzięki synergii buduje się efektywność kosztową i przewagi konkurencyjne.

W życiu. Sklep osiedlowy przyjmuje dziś paczki, sprzedaje kawę i gotowe dania: klient przychodzi po paczkę, a wychodzi z zakupami. Lubisz podróżować? Relacje z wypraw możesz zamienić w bloga albo kanał, a z czasem we współpracę z hotelami. Ta sama podróż daje odpoczynek i przychód.

Na wielką skalę widać to w firmach Elona Muska. Około trzech czwartych startów rakiet SpaceX wynosi satelity Starlink – dzięki temu rakiety latają często, a starty tanieją. xAI (od 2026 r. część SpaceX) dostarcza Groka do samochodów Tesli, a Tesla zainwestowała w xAI 2 mld dolarów. Każda firma wzmacnia pozostałe – takiej przewagi nie skopiuje ktoś, kto ma tylko jeden z tych elementów.

W Farmersach. Przykład z Memphis: dochód **zakładu włókienniczego** to określony procent wartości obrotu bawełną na rynku lokalnym. Bawełna oddana do skupu albo wywieziona na eksport się nie liczy. Masz taki zakład? Sprzedawaj bawełnę lokalnie, podnosząc cenę o 10% co roku. Zarabiasz podwójnie: na bawełnie i na zakładzie.

PORADA #6

Korzystaj z okazji rynkowych

> **Zasada.** Okazje często biorą się z błędów innych: ktoś musi pilnie sprzedać, rynek wpada w panikę, rywal źle policzył. Okazję trzeba jednak ocenić **z chłodną głową**: policzyć zysk, koszty i ryzyko.

W życiu: krach i odbicie 2020. Gdy wybuchła pandemia, indeks S&P 500 spadł między 19 lutego a 23 marca 2020 r. o około 34% – najszybciej w historii przy tak głębokim spadku. Inwestorzy sprzedawali w panice, często bez względu na to, czy firma naprawdę traciła. Już 18 sierpnia indeks był z powrotem na rekordzie. Kto w marcu zachował zimną krew i kupował z wolnych pieniędzy, zarobił. Kto sprzedał w panice, zrealizował stratę.

> *„Staramy się po prostu bać, gdy inni są chciwi, i być chciwymi tylko wtedy, gdy inni się boją”.*
>
> — Warren Buffett, list do akcjonariuszy Berkshire Hathaway, 1986

W Farmersach. *Błąd rywala.* W Cleveland twoim sąsiadem jest George McKrow (bot) – zapalony hodowca owiec i jeszcze bardziej zapalony pokerzysta. Od czwartej tury co roku wystawia na sprzedaż połowę stada. Dla ciebie to okazja: na rynku pojawia się tyle owiec, że w jednym roku możesz zbudować stado, na które normalnie czekałbyś latami. Warunek: mieć wtedy gotówkę pod ręką.

Kup i ubij. Zwierzęta możesz kupić i od razu przeznaczyć na ubój – nie potrzebują wtedy pastwisk ani pasterzy. Jeśli mięso jest drogie w stosunku do ceny krów, zarobisz nawet bez stada.

Pod prąd. Jeśli wszyscy koncentrują się na uprawach, przyjrzyj się hodowli – i odwrotnie. Tłok na jednym rynku psuje tam ceny, a na drugim zostawia miejsce dla ciebie.

PORADA #7

Kalkuluj przyszłą rentowność

Zasada. Masz do wyboru kilka opcji? Porównaj nie tylko ich obecny zysk, ale przede wszystkim przewidywane przychody, koszty i wartość w kolejnych latach. Uwzględnij czas zwrotu, ryzyko i kapitał, który musisz zaangażować. Inwestycja, która dziś daje niski dochód, w przyszłości może okazać się znacznie bardziej rentowna – i odwrotnie.

W życiu. Wyobraź sobie dwie fabryki produkujące ten sam towar. Jedna opiera się na pracy ręcznej, druga inwestuje w automatyzację. Początkowo obie mogą osiągać podobną rentowność. Jednak w kolejnych latach rosnące koszty pracy i zwiększająca się skala produkcji mogą stopniowo poprawiać opłacalność zautomatyzowanej fabryki. Oczywiście automatyzacja wymaga kapitału, serwisu i odpowiedniej skali produkcji – dlatego jej przewagę trzeba policzyć, a nie zakładać z góry.

W Farmersach. Porównuj rentowność nie tylko obecną, ale też przyszłą – wynikającą ze zmian cen i kosztów. To, co najbardziej dochodowe teraz, dba o cashflow; to, co może być najbardziej dochodowe za kilka tur, buduje wynik. Jeśli sklep i młyn dają dziś taką samą zyskowność, lepszą inwestycją może być młyn: to monopol, a sklepów może być kilka – im więcej, tym niższy dochód każdego.

- *Wartość, nie tylko dochód.* Jeśli młyn i krowy dają w dłuższym okresie taki sam dochód, lepiej wybrać krowy – **rozmnażają się**, więc wartość majątku sama rośnie.
- *Efekt skali.* Pasterzy potrzebujesz tylu, ile wynosi **pierwiastek z liczby krów**: 25 krów to 5 pasterzy, 225 krów – tylko 15. Dziewięć razy większe stado to trzy razy większe koszty pracy.

Na rentowność możesz też aktywnie wpływać, inwestując w efektywność farmy: pług zmniejsza potrzebę pracy, a irygacja i kurs agronomii dają więcej plonów z działki. Niższy koszt produkcji to wyższa rentowność przy tej samej cenie.

PORADA #8

Gotówka jest królem

Zasada. Weterani biznesu powtarzają: *cash is king* – gotówka jest królem. Firma może mieć dobry produkt i klientów, a mimo to upaść, jeśli w złym momencie zabraknie jej gotówki. Planuj przepływy pieniędzy, nie tylko zyski – tak, by po zakończeniu roku zostało trochę gotówki na kolejne zakupy i okazje. Szczególnie gdy w grę wchodzi kredyt: odsetki trzeba płacić bez względu na to, jak idzie, a przymusowa wyprzedaż dochodowych aktywów potrafi podciąć całą strategię.

W życiu. Zysk księgowy na fakturze nie zapłaci bieżących pensji, podatków ani faktur dostawców, którzy chcą gotówki od ręki. Klasyczna pułapka to zbyt szybki wzrost

(*overtrading*): duży kontrakt wymusza wielkie wydatki na materiały i podwykonawców na długo przed tym, zanim klient zapłaci z odroczonym terminem. Dotyka to m.in. dynamicznych firm budowlanych, produkcyjnych i agencji – realizują zyskowne zlecenia, ale mają zamrożony kapitał i tracą płynność.

Płynność zawodzi nawet duże instytucje. W marcu 2023 r. klienci Silicon Valley Bank w ciągu jednego dnia zlecili wypłatę ok. 42 mld dolarów – mniej więcej jednej czwartej depozytów. Bank nie miał tyle gotówki od ręki i następnego dnia nadzór go zamknął. Była to największa upadłość banku w USA od 2008 roku.

W Farmersach. Gdy celem jest majątek i grasz strategią hodowcy, wartość stada rośnie razem z ceną zwierząt – warto ją podnosić co roku o 20%. Żeby kupować po najwyższej cenie, potrzebujesz gotówki. Dlatego czasem trzeba ubić część zwierząt albo sprzedać je na rynek zewnętrzny, by mieć zapas na nowe zakupy. A gdy gotówka spadnie poniżej zera, gra sama wyprzeda część majątku – plony, zwierzęta, a w ostateczności ziemię – po 90% ceny.

Sprawdź to w praktyce

Osiem porad brzmi prosto. Prawdziwy test zaczyna się, gdy po drugiej stronie są rywale, którzy czytali ten sam poradnik.

Farmersi 2.0 to darmowa polska symulacja ekonomiczna w przeglądarce, na komputerze i telefonie. Grę treningową w Memphis rozegrasz od razu, **bez rejestracji**: sześć tur, dwóch przeciwników sterowanych przez grę i prawdziwy rynek. Potem możesz zmierzyć się z innymi graczami w rozgrywkach wieloosobowych. Wszyscy startują z tymi samymi warunkami, nie ma płatnych przewag, a cała gra jest bezpłatna.

Zagraj w grę treningową – za darmo

Na Dzikim Zachodzie wygrywa nie ten, kto szybciej strzela, tylko ten, kto lepiej myśli.